

Ks. dr hab. Roman B. Sieroń, prof. KUL
WZNoS KUL w Stalowej Woli

Nowe metody doskonalenia zawodowego katechetów i duszpasterzy z dziedziny biblistyki na podstawie działalności Polskiego Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II

New methods of training catechists and pastoral workers in the field of Biblical studies based on the activities of Polish Works Biblical name of John Paul II

Key-words:

Metody, doskonalenie zawodowe, katecheci, duszpasterze, biblistyka, Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II

New methods, training, catechists, pastoral workers, Biblical studies, Polish Works Biblical name of John Paul II

Wstęp

Tematyka doskonalenia zawodowego nauczycieli jest jednym z wiodących obszarów nauk pedagogicznych, szczególnie pedeutologii, pedagogiki szkolnej, zarządzania oświatą. Wyniki badań z tym związane mają charakter interdyscyplinarny i transgraniczny, wykraczając poza granice poszczególnych dziedzin jak i krajów. Przykładem może stać się katecheza szkolna – wychowanie religijne dzieci i młodzieży oraz katecheza parafialna dorosłych, wymagająca od katechetów – zarówno duchownych jak i świeckich ciągłego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności zawodowych¹.

Doskonalenie zawodowe nauczycieli to w opinii najnowszych źródeł leksykograficznych zespół poczynań zmierzających do podnoszenia kompetencji ogólnych i profesjonalnych czynnych zawodowo nauczycieli, realizowany przeważnie w formie grupowego samokształcenia w miejscu pracy. Doskonalenie zawodowe nauczycieli prowadzą bądź sami nauczycieli zatrudnieni w danej placówce edukacyjno-wychowawczej, bądź też korzystają z pomocy specjalistów zapraszanych z uczelni wyższych czy ośrodków metodycznych. Przedmiotem owego doskonalenia są przeważnie: aktualizowanie posiadanej wiedzy pedagogicznej i kierunkowej; wymiana doświadczeń zawodowych; planowanie oraz omawianie wyników prac badawczych, w których uczestniczą nauczyciele; analiza wyników

1 Katecheza (z greckiego *katechein* – rozbrzmiewać, nauczać ustnie) to systematyczne pouczenie w sprawach wiary oraz odpowiednie wprowadzenie w całokształt życia chrześcijańskiego. Św. Paweł z Tarsu (Ga 6,6) po raz pierwszy użył terminu „katechein” na oznaczenie pouczenia w wierze chrześcijańskiej. To znaczenie przyjął pierwotny Kościół. W epoce patrystycznej św. Augustyn posłużył się określeniem „nauka chrześcijańska”. W epoce Oświecenia, na skutek przeniesienia katechezy do szkół, wprowadzono nazwę „nauka religii”. Współcześnie w niektórych krajach np. Niemcy termin „katecheza” oznacza katechizację parafialną, a określenie „nauka religii” naukę religii w szkole. W polskim systemie edukacyjnym, jak i duszpasterskim terminy te występują wymiennie; por. R. Murawski, *Hasło „katecheza”* (w:) *Katolicyzm A - Z*, praca zbiorowa pod red. Z. Pawlaka, Poznań 1982, s. 198; U. Proch, *Dizionario dei termini biblico-teologici*, Leumann - Torino 1994, s. 43.

uzyskiwanych przez uczniów w egzaminach zewnętrznych; ocena stopnia realizacji programów wychowawczych przeciwdziałających agresji wśród uczniów. Doskonalenie zawodowe nauczycieli, w tym również katechetów może być prowadzone na terenie placówki oświatowej np. w przedszkolu lub szkole, a także organizowane i realizowane w specjalistycznych ośrodkach, np. w wojewódzkich Centrach Edukacji Nauczycieli (CEN) i ich oddziałach, Oddziałach Doskonalenia Nauczycieli (ODN), uczelniach wyższych (system studiów podyplomowych), kuriach diecezjalnych – tamtejszych wydziałach nauki i wychowania katolickiego, placówkach prowadzonych przez stowarzyszenia i fundacje np. Stowarzyszenie Szkół Twórczych, Polskie Stowarzyszenie Montessori, Społeczne Towarzystwo Oświatowe².

Współczesny Kościół katolicki, zarówno w Polsce, jak i na świecie jest „dzieckiem” ostatniego, ekumenicznego Drugiego Soboru Watykańskiego (1962-1965). Fakt ten uwypukli tegoroczna kanonizacja „papieża *Vaticanum II*” bł. Jana XXIII, jak również aktywnego uczestnika Soboru bł. Jana Pawła II. Dyskusyjną dziś staje się kwestia pełnej aplikacji nauczania soborowego we wszystkich obszarach życia Kościoła. Nie ulega jednak wątpliwości, że w dziedzinie biblistyki, a szczególnie proforystyki biblijnej – subdyscypliny hermeneutyki biblijnej³, pomagającej w uaktualnianiu słowa Bożego dla każdej generacji i prowadzącej do jego realizacji w życiu chrześcijańskim zalecenia Soboru zostały w dużej mierze wcielone w życie, choć nie bez pewnych zaniedbań i zaniechań. W świetle wielu wypowiedzi *Vaticanum II* – szczególnie Konstytucji dogmatycznej o Objawieniu Bożym *Dei Verbum* – Biblia nie jest tylko księgą badań naukowych, ale również księgą życia, pokarmem duszy, normą wiary i źródłem życia duchowego. Studium i wykład Pisma Świętego nie rezygnując z rygorów naukowych, winny być ukierunkowane pastoralnie. Konstytucja *Dei Verbum* domagając się, aby całe nauczanie w Kościele (szczególnie homilia i katecheza) żywiło się i kierowało Pismem Świętym w ten sposób motywuje swój postulat: „Tak wielka zaś tkwi w słowie Bożym moc i potęga, że jest ono dla Kościoła podporą i siłą żywotną, a dla synów Kościoła utwierdzeniem wiary, pokarmem duszy oraz źródłem czystym i stałym życia duchowego” (DV 21). Konstytucja jest pod tym względem echem długiej tradycji Kościoła. Na wartości duszpasterskie i formacyjne Biblii zwracały już uwagę Stary i Nowy Testament, Ojcowie Kościoła, teologia średniowieczna, a w szczególny sposób nowożytny ruch biblijny⁴.

Zgodnie z wytycznymi współczesnej odnowy biblijnej katecheci oraz duszpasterze, pracujący w realiach polskich placówek edukacyjno-wychowawczych, zawiadywanych przez samorządy, organizacje pozarządowe, podmioty kościelne zobowiązani są więc do podnoszenia swoich kwalifikacji z dziedzin teologicznych (biblijnych), jak również pedagogicznych. W niniejszym artykule zajmiemy się nowymi metodami ich doskonalenia zawodowego z biblistyki, oferowanymi w

2 Cz. i M. Kupisiewicz, *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 2009, s. 33.

3 Zob. R. B. Sieroń (red.), *Biblia – istota i rola w kulturze. Wstęp do Pisma Świętego nie tylko dla teologów*, Stalowa Wola 2014, s. 112n; por. G. F. Serrano, L. A. Schökel, *Dizionario della scienza biblica*, Città del Vaticano 2002, s. 36; H. Langkammer, *Mały słownik biblijny*, Wrocław 2006, s. 122.

4 J. Szlaga (red.), *Wstęp ogólny do Pisma Świętego*, Poznań - Warszawa 1986, s. 223-224.

minionej dekadzie przez Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II w Polsce.

Instytucja Dzieła Biblijnego na świecie

Instytucja Dzieła Biblijnego to rodzaj organizacji służącej krzewieniu wiedzy o Piśmie Świętym, jak również zachęcającej do lektury Biblii i tworzącej pomoce do jej interpretacji. Podobną rolę spełniają na świecie Towarzystwa Biblijne, przywiązujące wielką wagę do tłumaczenia, wydawania i rozpowszechniania Pisma Świętego. Najbardziej znane na świecie to: Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne, Amerykańskie Towarzystwo Biblijne, Zjednoczone Towarzystwo Biblijne⁵.

Ruchy biblijne ze swoimi instytucjami, zarówno katolickie jak i protestanckie, organizują kursy doształcające w zakresie biblistyki oraz wyjazdy studyjne do krajów biblijnych, wydają czasopisma i materiały dydaktyczne dla duszpasterstwa biblijnego, udzielają finansowego i intelektualnego wsparcia w rozpowszechnianiu Biblii szczególnie w krajach tzw. Trzeciego Świata (Afryka, Ameryka Południowa, Oceania) i byłego bloku wschodniego – dawnych krajów ZSRR⁶. Totalitarne zniewolenie minionego półwiecza w Polsce nie pozwoliło na rozwijanie apostolatu biblijnego w formie, jaka istnieje od wielu lat w krajach Europy Zachodniej czy Stanów Zjednoczonych. Dopiero pontyfikat bł. a za kilka miesięcy św. Jana Pawła II, pierwszego w historii Kościoła papieża Słowianina – Polaka, konsolidacja środowiska polskich biblistów, a także rozwijający swój potencjał naukowo-badawczy oraz pastoralny Instytut Nauk Biblijnych KUL przyczyniły się do powstania w Polsce pierwszych w historii struktur Dzieła Biblijnego⁷.

Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II w Polsce

Mimo, iż od zakończenia Drugiego Soboru Watykańskiego (1962-1965), nazwanego „godziną łaski dla Kościoła” upłynęło już prawie pół wieku, jego postanowienia muszą być ciągle wprowadzane w życie. Soborowe wezwanie „*Ite ad fontes*” – idźcie – sięgajcie do źródeł – domaga się permanentnego wypełnienia i jest ciągle nową szansą duszpasterską. Powołane 24 września 2005 r. Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II jest odpowiedzią Kościoła w Polsce na wołanie soborowe, aby odnajdywać i dzielić się „ogromnymi bogactwami Słowa Bożego” (Konstytucja o Objawieniu Bożym *Dei Verbum* 25). Sobór we wspomnianej Konstytucji przypomina oczywisty, choć często zapominany fakt, że przez częste czytanie Pisma Świętego lepiej poznajemy osobę Jezusa Chrystusa – Wcielonego Boga i założyciela chrześcijaństwa. *Vaticanum II* wzywa również, aby przystępować do świętego tekstu przy pomocy odpowiednich instytucji, które „za aprobatą i pod opieką pasterzy

5 L. E. Holmgren, Hasło: Towarzystwa Biblijne, (w:) *Słownik wiedzy biblijnej*, red. naukowa B. M. Metzger, M. D. Coogan, Warszawa 1999, s. 773-775.

6 M. Stubhann, R. Busemann, *hasło: Dzieło Biblijne*, (w:) *Nowy Leksykon Biblijny*, red. F. Kogler, R. Egger-Wenzel, M. Ernst (red. wydania polskiego H. Witczyk), Kielce 2011, s. 165.

7 Zob. H. Witczyk, *Wkład biblistów polskich w posoborowe studium Pisma Świętego*, „Zeszyty Naukowe Stowarzyszenia Biblistów Polskich” nr 10, Warszawa 2013, s. 321-344.

Kościół chwalebnie rozpowszechniają się w naszych czasach” (DV 25). Powołując się na zalecenia Soboru Ojciec św. Jan Paweł II u progu nowego tysiąclecia przypomniał wiernym potrzebę sięgania do Pisma Świętego: „Aby poznać prawdziwą tożsamość Chrystusa, chrześcijanie powinni (...) powrócić z odnowionym zapalem do Biblii, <<czy to przez świętą Liturgię, przepelnioną Bożymi słowami, czy przez pobożną lekturę, czy przez odpowiednie do tego instytucje i inne pomoce>>”. W tekście objawionym sam Ojciec Niebieski wychodzi nam bowiem z miłością na spotkanie i rozmawia z nami, ukazując nam naturę Jednorodzonego Syna oraz swój plan zbawienia ludzkości” (*Tertio millennio adveniente* 40). Warto w tym miejscu zacytować również jeden z najważniejszych, współczesnych dokumentów biblijnych Kościoła katolickiego czyli dokument Papieskiej Komisji Biblijnej „O interpretacji Biblii w Kościele” ogłoszony przez papieża Jana Pawła II 23 kwietnia 1993 r., który uwypukla znaczenie nowych form apostołatu biblijnego dla nowej ewangelizacji: „Apostolat biblijny ma za przedmiot rozpowszechnianie Biblii jako Słowa Bożego i źródła życia. Na pierwszym miejscu sprzyja przekładowi Biblii na najrozmaitsze języki i rozpowszechnianiu tych przekładów. Wzbudza i podtrzymuje liczne inicjatywy: formację grup biblijnych, konferencje na temat Biblii, tygodnie biblijne, publikacje czasopism i książek itd. Ważny wkład wnoszą stowarzyszenia i ruchy kościelne, które stawiają na pierwszym planie lekturę Biblii w perspektywie wiary i chrześcijańskiego zaangażowania. Liczne wspólnoty podstawowe organizują zebrania wokół Biblii i stawiają sobie potrójny cel: poznać Biblię, ustanowić wspólnotę i służyć ludowi (...) Stale wzrastająca waga środków masowego przekazu (mass – mediów): prasy, radia, telewizji, wymaga, żeby głoszenie Słowa Bożego i poznanie Biblii były propagowane aktywnie za ich pośrednictwem”⁸.

Powstanie stowarzyszenia kościelnego „Dzieło Biblijne” w Polsce było inspirowane nauczaniem Soboru Watykańskiego II i papieża Jana Pawła II. Szczególną inspiracją do powstania Dzieła były: list apostolski *Tertio millennio adveniente* Jana Pawła II (1994) oraz dokument Papieskiej Komisji Biblijnej *O interpretacji Biblii w Kościele* (1993). Ten ostatni oprócz wskazania nowych metod interpretacji Biblii mówi także o konieczności szukania sensu duchowego, odnoszącego się do życia chrześcijańskiego i do życia Kościoła, a co za tym idzie – duchowości biblijnej.

Twórcą stowarzyszenia mającego na celu apostołat biblijny w Polsce był ks. prof. dr hab. Henryk Witczyk⁹, który na początku opracował jego statut. W trakcie audiencji generalnej na Placu św. Piotra w Rzymie 22 września 2004 r. przedstawił go papieżowi Janowi Pawłowi II i uzyskał dla nowej inicjatywy apostolskie błogosławieństwo. 21 września 2005 r., pół roku po odejściu do Domu Ojca papieża Polaka, podczas 43 Sympozjum Biblistów Polskich w Łowiczu ks. prof. Witczyk

⁸ *Interpretacja Biblii w Kościele*, s. 96-97.

⁹ Ks. prof. dr hab. Henryk Witczyk urodził się w 1955 r., jest kapłanem diecezji kieleckiej, profesor biblistyki, jako pierwszy profesor KUL odebrał nominację profesorską z rąk Prezydenta RP, jedyny Polak zasiadający w Papieskiej Komisji Biblijnej, dyrektor Instytutu Nauk Biblijnych KUL, od września 2013 r. przewodniczący Stowarzyszenia Biblistów Polskich, od 2005 r. przewodniczy również Dziełu Biblijnemu im. Jana Pawła II w Polsce.

zwołał zebranie założycielskie nowego stowarzyszenia¹⁰, które przyjęło opracowany wcześniej statut i wyłoniło zarząd. Upoważniło równocześnie nowo wybranego przewodniczącego ks. H. Witczyka do przedłożenia statutu do zatwierdzenia przez Konferencję Episkopatu Polski. Biskupi polscy, zebrani na konferencji plenarnej we Wrocławiu, w dniu 24 września 2005 r. zatwierdzili statut Dzieła Biblijnego na trzy lata i wyrazili zgodę, by nosiło imię papieża Jana Pawła II. Dzieło zostało nazwane jego imieniem, gdyż w jego pismach znajduje się wiele cennych inspiracji do twórczej egzegezy tekstów Pisma Świętego w Kościele i dla Kościoła. W dniu 27 listopada 2008 r. podczas konferencji plenarnej KEP na Jasnej Górze biskupi polscy zatwierdzili statut „Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II” na czas nieokreślony oraz potwierdzili wybór zarządu stowarzyszenia i przewodniczącego. Opiekunem Dzieła z ramienia KEP został wybrany abp prof. Marian Gołębiewski (2008-2013), który od samego początku wspierał wcześniejsze starania przewodniczącego i innych biblistów, zmierzając do uchwalenia statutu i powołania stowarzyszenia¹¹. Obecnie z ramienia KEP nad Dziełem Biblijnym ma pieczę abp prof. Stanisław Gądecki, metropolia poznański.

Dzieło Biblijne, które powstało dzięki zaangażowaniu Konferencji Episkopatu Polski jak i Stowarzyszenia Biblistów Polskich jest organizacją kościelną, publicznym stowarzyszeniem wiernych z siedzibą w Lublinie. W myśl przyjętego statutu „celem Dzieła Biblijnego jest pogłębianie rozumienia Objawienia Pańskiego”. Swoje cele i zadania Stowarzyszenie realizuje – jak mówi statut Dzieła w artykule 10 – w 9 różnych obszarach poprzez:

- Opracowywanie komentarzy do Pisma Świętego, uwzględniających potrzeby duszpasterskie, głównie w zakresie katechizacji i praktyki *Lectio Divina*;
- Organizowanie konferencji, zebrań, warsztatów, zjazdów, kursów, sympozjów, konwersatoriów, dni skupienia i rekolekcji;
- Organizowanie ogólnopolskiego spotkania w formie kongresu;
- Organizowanie wystaw, konkursów, i olimpiad biblijnych;
- Współpracę z katolickimi ośrodkami apostołstwa biblijnego, z osobami i instytucjami popularyzującymi wiedzę biblijną w mediach i na polu działalności wydawniczej oraz z organizatorami pielgrzymek do Ziemi Świętej;
- Współpracę ze szkołami, wyższymi uczelniami katolickimi oraz naukowymi stowarzyszeniami o inspiracji chrześcijańskiej;
- Prowadzenie strony internetowej Stowarzyszenia, a w niej między innymi takich rubryk jak: Szkoła Słowa Bożego (*Lectio Divina*), odpowiedzi na pytania związane z Biblią, recenzje najnowszych publikacji o tematyce

10 Uczestniczył w nim również autor niniejszego artykułu.

11 H. Witczyk, hasło: *Dzieło Biblijne w Polsce*, (w:) *Nowy Leksykon Biblijny*, s. 165-166.

biblijno-teologicznej;

- Działalność szkoleniową w zakresie języków biblijnych i innych nauk biblijnych;
- Działalność wydawniczą.

Członkowie stowarzyszenia, którymi mogą być zarówno osoby duchowne jak i świeckie, dzielą się na członków - moderatorów, członków zwyczajnych, honorowych i wspomagających. Moderatorzy to osoby posiadające wykształcenie biblijne, co najmniej licencjat w zakresie nauk biblijnych lub teologii biblijnej działające za zgodą i we współpracy z biskupem diecezjalnym. Członkami zwyczajnymi mogą zostać osoby, które ukończyły studia z zakresu teologii oraz te, które ukończą kurs wiedzy biblijnej współdziałając ze Stowarzyszeniem. Członkami honorowymi mogą stać się osoby szczególnie zasłużone dla krzewienia duchowości i kultury biblijnej, a także dla samego Dzieła przez pracę lub ofiarność na jego rzecz. Członkami wspomagającymi mogą być osoby, które zadeklarują na piśmie gotowość samodzielnego pogłębiania wiedzy biblijnej w celu wykorzystania jej w życiu osobistym, rodzinnym, zawodowym czy społecznym.

Wymienione zadania realizowane przez Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II służą doskonaleniu zawodowemu z dziedziny biblistyki, zarówno introdukcji, egzegezy jak i teologii biblijnej nauczycielom religii oraz duszpasterzom. Materiały przygotowywane przez Dzieło Biblijne, zarówno te w wersji drukowanej, jak i multimedialno-cyfrowej oraz dostępne w sieci Internetu mogą wykorzystywać nie tylko członkowie Dzieła Biblijnego, ale wszyscy zainteresowani. Warto podkreślić, iż główna strona Dzieła: www.biblista.pl jest przygotowywana w wersji ogólnodostępnej i bezpłatnej, zaś materiały pomocnicze w dziedzinie apostołatu biblijnego są dystrybuowane po cenie kosztów produkcji (non-profit).

Formy działalności edukacyjno-wychowawczej w zakresie biblistyki Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II w Polsce

Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II działa we wszystkich polskich diecezjach, gdzie biskupi powołali moderatorów diecezjalnych. Spotykają się oni przynajmniej dwa razy w roku – na corocznym wrześniowym zjeździe Stowarzyszenia Biblistów Polskich oraz na początku każdego roku w Warszawie.

a) strona internetowa DB: www.biblista.pl

Wraz z
erygowaniem Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II zaczęła funkcjonować jego strona internetowa z łatwym do zapamiętania i rozpoznawalnym adresem: www.biblista.pl.

Ma ona charakter zarówno informacyjny, jak i edukacyjno-formacyjny. Część informacyjna dotyczy działalności ogólnopolskiej Dzieła Biblijnego oraz jego pracy w poszczególnych diecezjach¹². Podstrona diecezjalna Dzieła składa się przykładowo z działów: informacje, wydarzenia, spotkania z Biblią, warsztaty biblijne, szkoły słowa Bożego, celebracje biblijne, konkursy biblijne, teksty, kontakt z moderatorem¹³. Strony diecezjalne jak również ogólnopolska strona DB dokumentują wszelkie formy działalności Dzieła od roku 2005, są jego kroniką, którą można badać metodami nauk humanistycznych i społecznych, jak choćby metodą analizy dokumentów¹⁴. Informacje te są istotnym źródłem dla pedagogiki pastoralnej. Część naukowo-pastoralna strony www.biblista.pl zawiera systematycznie prowadzone rubryki: Biblia na ambonie, *Lectio Divina*, Pytania do Biblii, Dobre Słowo na każdy dzień, Biblia w katechezie, Krąg biblijny¹⁵. Również duszpasterze, katecheci i animatorzy apostolatu biblijnego, którzy szukają naukowo-pastoralnej analizy tematów z zakresu teologii biblijnej, mogą korzystać z internetowej i drukowanej wersji półrocznika „Verbum Vitae” (link na stronie www.biblista.pl).

b) czasopisma popularyzujące Biblię wydawane przez Dzieło Biblijne

– Krąg Biblijny

W 2006 r. ukazał się pierwszy zeszyt „Kręgu Biblijnego” zawierający teksty egzegetyczno-duchowe¹⁶. Periodyk noszący podtytuł: „Materiały dla duszpasterzy, animatorów i wszystkich, którzy pragną czytać Pismo Święte”, wydawany pod patronatem Dzieła Biblijnego, adresowany jest do księży, diakonów, alumnów, katechetów i animatorów prowadzących grupy parafialne zainteresowane studium Pisma Świętego. Radę naukowo – programową „Kręgu Biblijnego” tworzą ks. prof. Henryk Witczyk, ks. prof. Antoni Tronina oraz ks. dr hab. Artur Malina, zaś redaktorem naczelnym jest ks. dr hab. Piotr Łabuda z Tarnowa. Każdy numer „Kręgu Biblijnego”, kwartalnika wydawanego przez tarnowskie Wydawnictwo Biblos składa się z dwóch części: działu „Spotkania z Biblią”, który jest materiałem do przeprowadzenia medytacji biblijnych dostosowanych do ram roku liturgicznego w ramach „kręgów biblijnych” oraz działu „Poznawać Biblię”, gdzie artykuły naukowe i popularno-naukowe z biblistyki obejmują problematykę wstępu ogólnego do Pisma Świętego (historia zbawienia, geografia i archeologia biblijna, hermeneutyka biblijna), egzegezy Starego i Nowego Testamentu, teologii biblijnej. Istotnym z punktu widzenia dydaktyki katechezy jest dołączanie do poszczególnych numerów periodyku różnego rodzaju pomocy dydaktycznych. W numerze 3 (2007)

12 Analiza zawartości linków poszczególnych diecezji wykazuje, że na 42 umieszczone polskie diecezje 26 stron diecezjalnych działa, zaś 16 nie aktywowało strony Dzieła Biblijnego. Spośród działających 16 rzadko aktualizuje dane, zaś 10 wykazuje wzmożoną aktywność w ostatnich latach (diecezje: wrocławska, włocławska, sandomierska, radoska, przemyska, poznańska, lubelska, legnicka, gnieźnieńska, gliwicka). Działalność poszczególnych oddziałów diecezjalnych Dzieła Biblijnego warta jest odrębnych opracowań z dziedziny proforystyki i pedagogiki pastoralnej.

13 (12.02.2014).

14 M. Łobocki, *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych*, Kraków 2009, s. 247n.

15 <http://www.biblista.pl/> (21.02.2014).

16 Do lutego 2014 r. ukazało się 24 numery „Kręgu Biblijnego”.

przykładowo znalazł się „Okruch z Ziemi Świętej” – mała kartka, na której jerozolimscy zakonnicy nakleili drobny skrawek drzewa oliwnego i zasuszony kwiat, pochodzące z Ogrodu Getsemani.

Warto w kontekście tematyki naszego przedłożenia podkreślić walor samokształceniowy i autoformacyjny kwartalnika „Kraż Biblijny”. Zamieszczane w nim teksty służą pomocą duszpasterzom moderującym grupy biblijne w parafii czy w szkole, ale również pozwalają samym moderatorom przeżyć medytację biblijną – doświadczyć własnej modlitewnej lektury Pisma Świętego. Materiały z drugiej części kwartalnika pozwalają tak duszpasterzom jak i katechetom na podnoszenie swoich kompetencji w dziedzinie nauk biblijnych, niezbędnych na ambonie, w konfesjonale, przy tablicy interaktywnej. Z tej racji w wielu polskich diecezjach (np. w sandomierskiej i radomskiej) „Kraż Biblijny” trafia w egzemplarzu obowiązkowym do wszystkich parafii.

– Przegląd Biblijny

nr 1 (2009)

Pierwszy numer biuletynu Dzieła Biblijnego „Przegląd Biblijny” 1 (2009) przygotował zespół redakcyjny, składający się z 46 moderatorów diecezjalnych Dzieła pod przewodnictwem ks. H. Witczyka – przewodniczącego i redaktora naczelnego (zastępcami redaktora byli ks. T. Siemieniec i ks. S. Stasiak). Moderatorzy diecezjalni Dzieła powołali jesienią 2008 r. zespół biblistów i liturgistów, którym zlecieli przygotowanie materiałów pomocniczych do przeżywania nabożeństw słowa Bożego, konferencji biblijnych i innych form aktywności modlitewno-formacyjnej. Periodyk w formie drukowanej w formacie A4 liczył 63 strony, dołączono również do niego wersję elektroniczną na płycie CD (plik PDF z całym numerem), materiały pomocnicze na kolejnym dysku CD oraz okolicznościowy plakat zawierający informacje o haśle i terminie pierwszego Ogólnopolskiego Tygodnia Biblijnego. Dołączane plakaty, towarzyszące odąd Tygodniom Biblijnym, starannie dobrane pod względem merytorycznym (hasło, cytaty biblijne) oraz – co również istotne – artystycznym (kolorystyka, reprodukcje dzieł sztuki) stanowią ważny element nowoczesnej ewangelizacji wizualnej (pomoce dydaktyczne).

Wydrukowane materiały poprzedzało przesłanie do autorów i czytelników kard. Stanisława Dziwisza – świadka pontyfikatu Jana Pawła II. „Redakcji biuletynu <<Przegląd Biblijny>> z serca błogosławię! Życzę, aby w kolejnych numerach tego pisma ukazywała bogactwo inicjatyw podejmowanych w Polsce w zakresie przybliżania najnowszej wiedzy biblijnej dzieciom, młodzieży i wiernym świeckim”¹⁷. Jak pisał we słowie wstępnym redaktor naczelny biuletyn winien służyć apostołom Słowa Bożego jako praktyczny przewodnik tak w świecie współczesnej biblistyki jak i nowoczesnego – zgodnego z nauczaniem Soboru Watykańskiego II oraz

17 Przesłanie kard. Stanisława Dziwisza z dnia 9 marca 2009 r. przekazane przewodniczącemu Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II ks. prof. Henrykowi Witczykowi, „Przegląd Biblijny” 1 (2009), s. 3.

wskazaniami ostatniego Synodu Biskupów – duszpasterstwa¹⁸.

Numer pierwszy składał się z trzech części: Materiały liturgiczne, Katechezy oraz Materiały do pracy w grupach. Pierwsza część zawierała dwie homilie: „Pismo Święte – tu jest Pan!” ks. H. Witczyka oraz „Być świadkiem Pana Jezusa” ks. W. Pikora; celebrację biblijną na wzór Drogi Krzyżowej: „Droga z Apostołem Narodów” ks. Jana Kochela oraz nabożeństwo słowa Bożego „Boży dar życia” ks. S. Hareźgi. W drugiej części „Przeglądu Biblijnego” zatytułowanej „Katechezy” zamieszczono katechezę dla dorosłych „Miłość odkryta przez Szawła z Tarsu” ks. M. Rosika; quiz biblijny o św. Pawle dla klas ponadgimnazjalnych J. Żbikowskiej¹⁹ oraz serię katechez dla dzieci i młodzieży: „Być apostołem jak św. Paweł” dla klas gimnazjalnych ks. W. Pikora; „Na czym polega przemiana Szawła z Tarsu i nasza?” dla klas szkoły podstawowej s. Laury Stasiw SNSJ; „Bóg uzdrawia człowieka” dla klas szkoły podstawowej s. T. H. Wiszniowskiej SNSJ i s. B. A. Bulskiej SNSJ; a także scenariusz inscenizacji biblijnej „Powołanie – nawrócenie św. Pawła”. W trzeciej, ostatniej części „Materiały do pracy w grupach” znalazła się instrukcja przeprowadzenia tzw. maratonu biblijnego, przygotowana przez ks. T. Siudę oraz scenariusze „kręgu biblijnego” związanego z tematyką Pawłową autorstwa ks. P. Łabudy. Do pierwszego numeru „Przeglądu Biblijnego”, co w następnych latach stanie się tradycją, dołączony został dysk CD/DVD z materiałami związanymi z Rokiem Pawła. Na płycie znajdowały się:

a) folder I: Ikonografia św. Pawła – zawierał 7 plików z prezentacjami przedstawiającymi wizerunki Apostoła w sztuce wraz z opisami;

b) folder II: Uniwersytet biblijny dla dzieci – zawierał 3 pliki PDF z materiałami do zorganizowania przy parafii takiej formy apostołatu biblijnego dla dzieci. Projekt powstał przy parafii p. w. św. Józefa w Lublinie²⁰;

c) plik I: „W drodze ze św. Pawłem” - zawiera pomoce do zorganizowania Drogi Światła w oparciu o stacje z życia Apostoła. Tekst rozważań znajduje się w niniejszym numerze na s. 14;

d) plik II: „Teologia św. Pawła” - zawiera ubogacone ikonografią i zdjęciami *compendium* nauczania Apostoła;

e) plik III: „Listy św. Pawła – ich powstanie i orędzie” – zawiera syntetyczne przedstawienie działalności pisarskiej Apostoła ze zdjęciami i ikonografią²¹.

Autorzy numeru 1 zaznaczają, że do uruchomienia prezentacji potrzebny jest program Microsoft Office PowerPoint (najlepiej w wersji 2007). Do uruchomienia pliku PDF potrzebny jest program Adobe Reader. Można go bezpłatnie ściągnąć ze strony www.adobe.com/pl/.

18 H. Witczyk, *Pierwszy Ogólnopolski Tydzień Biblijny*, „Przegląd Biblijny” 1 (2009), s. 7.

19 Autorka opracowanego quizu – znanej metody aktywizującej Joanna Żbikowska podkreśla, iż jest on skutecznym środkiem dydaktycznym do powtarzania, utrwalania lub wprowadzania nowych wiadomości; angażuje wszystkich uczniów i każdemu daje możliwość uzyskania dobrej oceny oraz sprawdzenia wiedzy; pozwala utrwalac wiedzę w ciekawy sposób, w formie zabawy i współzawodnictwa oraz motywuje do wysiłku każdego ucznia.

20 Ideę utworzenia Uniwersytetu Biblijnego dla dzieci (UBdD) podjęto w krótkim czasie Dzieło Biblijne Diecezji Sandomierskiej. Dzięki zaangażowaniu małżeństwa teologów i katechetów Janiny i Mirosława Juśkiewiczów ze Stalowej Woli grupa UBdD powstała przy miejscowej parafii p. w. św. Floriana przy współpracy ks. prof. KUL dr. hab. Romana B. Sieronina, delegata Biskupa Sandomierskiego ds. Dzieła Biblijnego.

21 „Przegląd Biblijny” nr 1 (2009), s. 62.

–

– nr 2 (2010)

Drugi numer „Przeglądu Biblijnego” (przygotowany już w bardziej poręcznym formacie A5)²² rozwijając się edytorsko w stosunku do numeru pierwszego składał się z czterech części: Liturgia Słowa, Słowo Boże we wspólnocie Kościoła, Katechezy, Tydzień Biblijny w Seminarium Duchownym. Część pierwsza zawierała propozycję komentarzy i modlitw wiernych na Niedzielę Biblijną i każdy dzień Tygodnia Biblijnego (opracował je ks. W. Borek). Następnie na każdy dzień proponowana była biblijna homilia okolicznościowa (autorzy: ks. H. Witczyk „Kto ma głosić Ewangelię – i po co?”; ks. M. Kowalski „Od ucznia do świadka Jezusa Zmartwychwstałego”; ks. R. B. Sieroń – dwie homilie: „Prześladowany – niezwyknięty – ukoronowany chwałą”, „Radość z nieba na ziemi”; ks. C. Korzec – dwie homilie: „Kapłan prowadzi do Ojca w niebie”, „Tajemnica świętego Wojciecha”; ks. M. Bednarski „Dlaczego Pismo Święte jest trudne?”). Część druga zawierała z kolei interesującą pomoc dla duszpasterzy w postaci celebracji Słowa Bożego (kolejno Dobry Pasterz, Grzech – przebaczenie), przygotowanych przez bpa siedleckiego prof. Zbigniewa Kiernikowskiego, a także przykładowe rozważania w ramach *Lectio Divina* ks. S. Haręzgi: „Jak zdynamizować swoje chrześcijańskie powołanie?”; ks. M. Wróbla „Eucharystia jako pokarm na życie wieczne” (J 6, 1-15) oraz temat „kręgu biblijnego” opracowany przez ks. P. Łabudę: „Ofiara i miłosierdzie Boga” (Łk 23, 39-43). W trzeciej części obejmującej katechezy znalazły się następujące jednostki katechetyczne: katecheza dla klas ponadgimnazjalnych „Kapłan – człowiek serca” oraz katecheza dla klas gimnazjalnych „Jezus – wzór duszpasterza” (J 10, 1-18) ks. W. Pikora; katecheza dla klasy IV „Jezus powołuje ochrzczonych do powszechnego kapłaństwa” s. M. Burek FRM i katecheza dla klasy IV „Przyjaźń – wspólna droga Chrystusa i kapłana” s. J. Karpacz CSS. W części czwartej rocznika „Tydzień Biblijny w seminarium duchownym” znalazły się ćwiczenia „Biblijna teologia kapłaństwa” oraz quiz biblijny „Kapłaństwo Starego i Nowego Testamentu” ks. P. Waszaka oraz nabożeństwo „Droga Światła” autorstwa ks. G. Szamockiego. Całość wieńczy w ramach lektury biblijno-duchowej artykuł ks. A. Troniny „Patrzmy na Jezusa – Arcykapłana. Kapłańskie przesłanie obrazu Miłosierdzia Bożego” (artykuł ukazał się w półroczniku „Verbum Vitae” nr 3 z 2003 r., s. 255-266).

Do niniejszego numeru „Przeglądu Biblijnego” dołączony został dysk CD z prezentacjami multimedialnymi proponującymi tematy:

a) Kapłaństwo Starego Przymierza, okres drugiej świątyni (515 r. przed Chr. - 70 r. po Chr.);

²² W zespole redakcyjnym numeru 2 znaleźli się: ks. W. Borek, ks. S. Haręzga, s. E. Klich, ks. C. Korzec, ks. M. Kowalski (zastępca redaktora naczelnego), ks. P. Łabuda, ks. A. Malina, ks. W. Pikor, ks. P. Podeszwa, ks. R. B. Sieroń, ks. T. Siuda, ks. S. Stasiak (zastępca redaktora naczelnego), ks. G. Szamocki, J. Waszkowiak OFM, ks. W. Węgrzyniak, ks. H. Witczyk (redaktor naczelny), ks. M. Wróbel, ks. M. Zieliński.

- b) Świątynia Jerozolimska;
- c) Kapłaństwo Chrystusa: Jakiego Arcykapłana nam trzeba?
- d) Droga powołanych – rozważanie tajemnicy powołania (format PDF).

nr 3 (2011)

Przyjmując z wielką wdzięcznością – jak pisze we wstępie do numeru 3 „Przeglądu Biblijnego” ks. prof. H. Witczyk, przewodniczący Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II²³ – posynodalną adhortację *Verbum Domini* Dzieło pragnie służyć Kościołowi w Polsce w jak najlepszym wprowadzeniu w życie tych wytycznych, które są w niej zawarte. Hasło roku 2011 „W komunii z Bogiem” wyznaczyło główny temat, jaki został podjęty w materiałach trzeciego numeru. Ich tytuł uświadamiał, że absolutnie pierwszym aktem na drodze do pełnej komunii z Bogiem jest słuchanie tego, co On mówi – do człowieka młodego jak Samuel (por. 1 Sm 3, 1-10), do człowieka dojrzałego jak Saul (por. Dz 9, 3-20), wreszcie do całej wspólnoty Kościoła XXI w. jak do Kościoła apostołskiego (por. Ap 2-3). Zwyczajowo kolejny numer „Przeglądu Biblijnego” dzielił się na cztery części: Liturgia Słowa, Słowo Boże we wspólnocie Kościoła, Katechezy, Tydzień Biblijny w parafii.

„W opracowanych przez biblistów z różnych ośrodków kościelno-akademickich komentarzach liturgicznych i propozycjach homilii motyw komunii z Bogiem przewija się jak złota nić”²⁴. Na poszczególne dni Tygodnia Biblijnego zaproponowano następujące homilie: „Od Piotra do bł. Jana Pawła II” ks. A. Maliny; „Dam wam pasterzy” ks. R. B. Sieronia; „Miłość w prawdzie – prawda w miłości” ks. W. Borka; „Chleb życia” ks. C. Korca; „Dawać świadectwo o prawdzie Bożego Słowa” ks. J. Kucharskiego; „Chrystus daje nam siebie” ks. M. Bednarskiego; „Święty Maciej – wzór świadka Chrystusa” ks. M. Gęsikowskiego. W części drugiej zamieszczono przygotowany materiał celebracji Słowa Bożego pod tytułem „W komunii z Bogiem” autorstwa bpa siedleckiego prof. Z. Kiernikowskiego oraz konspekt nabożeństwa eucharystycznego „W komunii z Chrystusem – Winnym Krzewem” ks. T. Kwitkowskiego. W części poświęconej katechezom, będącej zasobem gotowych konspektów dla katechetów różnych poziomów kształcenia znalazły się: dwie katechezy dla klasy VI szkoły podstawowej „Wybieram wszystko” s. B. Śpiewak oraz „Przyjąć Królestwo Boże jak dziecko” s. M. Cierzyk OSU i s. J. Grzywny CSSMA; konspekt katechezy dla klas gimnazjalnych „Prawdziwa więź przyjaźni – Jezus i uczeń (Mk 10, 46-52)” s. M. J. Pociask CSSF oraz dwie katechezy dla szkół ponadgimnazjalnych ks. W. Pikora „Życie płynące ze wspólnoty z Chrystusem (Mt 10, 17-22)” i „Wspólnota budowana poprzez świadectwo o Słowie Bożym”. Zasadniczy punkt ostatniej części periodyku „Tydzień Biblijny w parafii” tworzył scenariusz nabożeństwa – Drogi Światła przygotowany przez ks. G. Szamockiego oraz kleryków gdańskiego WSD, którego integralną część stanowiła prezentacja multimedialna znajdująca się na płycie CD opracowana przez kl. Ł. Wdowczyka. Ostatnim elementem czwartej części była seria medytacji biblijnych o

23 H. Witczyk, *Mów, o Panie, Twój Kościół Cię słucha – przedmowa*, „Przegląd Biblijny” 3 (2011), s. 4.

24 Tamże, s. 4.

tematyce przede wszystkim starotestamentalnej w ramach lektury biblijno-duchowej autorstwa ks. P. Kota, ks. S. Stasiaka, ks. P. Trajewskiego, ks. M. Szmajdzińskiego, ks. A. Piwowara, ks. M. Rosika, ks. J. Klinkowskiego. Numer trzeci „Przeglądu Biblijnego” kończyła recenzja książki J. Ratzingera - Benedykta XVI „Jezus z Nazaretu. Od wjazdu do Jerozolimy do Zmartwychwstania” (Jedność, Kielce 2011) autorstwa ks. prof. H. Witczyka pozwalająca czytelnikowi wnikliwie spojrzeć na jedno z najważniejszych wydarzeń teologiczno-biblijnych 2011 r., trzymając „rękę na pulsie” współczesnej biblistyki (istotny element samokształcenia i aktualizowania posiadanej wiedzy przez duszpasterzy i katechetów).

nr 4 (2012)

Wiosną 2012 r. ukazał się kolejny, czwarty numer „Przeglądu Biblijnego”, prezentujący materiały duszpasterskie na IV ogólnopolską Niedzielę i Tydzień Biblijny przeżywane pod hasłem: „Kościół domem budowanym przez miłość” (por. 1 Kor 8,1). W zespole redakcyjnym znaleźli się ponownie wszyscy moderatorzy Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II z ks. prof. H. Witczykiem jako redaktorem naczelnym. Zgodnie z tradycją spis treści rocznika obejmował: część liturgiczną (Liturgia słowa, Słowo Boże we wspólnocie Kościoła), katechetyczną oraz pastoralną (Tydzień Biblijny w parafii).

W materiałach pomocniczych do sprawowania Eucharystii – otwierających numer znalazły się wprowadzenia do liturgii, modlitwy wiernych oraz homilie: „Aby rozumieli Pisma” (Łk 24,45); ks. A. Najdy; „Znaki nadmiaru miłości Bożej” ks. C. Korca; „Kościół jako dom chleba dającego życie” ks. R. B. Sieronia; „Szkoła Jezusa” ks. M. Zielińskiego; „Chlebem, który Ja dam, jest Moje ciało za życie świata” ks. M. Gęsikowskiego; „Filary Kościoła” ks. M. Bednarskiego; „Czynić Kościół swoim domem, to odkryć i przyjąć obecnego w nim Jezusa” ks. J. Kucharskiego.

W drugiej części „Przeglądu Biblijnego” zamieszczono celebracje Słowa Bożego – teksty specjalistycznych nabożeństw biblijnych „Eucharystia sakramentem miłości” oraz „Syn Człowieczy przyszedł służyć”. Zostały one opracowane przez ks. prof. Józefa Kudasiewicza (1926-2012), nestora polskiej biblistyki, wielce zasłużonego na polu duszpasterstwa biblijnego. Znalazły się tam również teksty *Lectio Divina* „Kościół naszym domem” (Mk 4, 35-41) ks. A. Łuźniaka oraz scenariusz kolejnego nabożeństwa biblijnego „Kościół naszym domem” ks. P. Waszaka i ks. T. Kwitowskiego.

W części „Katechezy” znalazły się trzy wzorcowe konspekty bez wyodrębnionego wieku odbiorców: „Co będzie podstawą Sądu Ostatecznego? (Mt 25, 31-46)” ks. M. Szopińskiego; „Na ile okazuję się być bliźnim drugiego człowieka? (Łk 10, 30-37)” ks. P. Pruskiego; „Miłość, która nie boi się służyć” (Łk 17, 7-10)” ks. W. Pikora. Tak tę część „Przeglądu Biblijnego” 2012 r. rekomendował redaktor naczelny ks. prof. H. Witczyk: „W części katechetycznej proponujemy katechezy biblijne dotyczące przypowieści, w których Jezus z Nazaretu odsłania przed swoimi uczniami, jak wielkie znaczenie w budowaniu Królestwa Bożego ma miłość: miłość,

która służy, przemienia i czyni podobnym do Mesjasza-Króla. Są one fragmentem dużej całości, jaką jest książka pt. <<Przypowieści o Królestwie Bożym. Scenariusze spotkań i katechez biblijnych>> (Jedność, Kielce 2011)”.

W ostatniej części „Tydzień Biblijny w parafii” zaprezentowano teksty tematyczne z cyklu „lektury biblijno-duchowej”: „Wspólnota krwi (od Abrahama do Jakuba)” ks. R. Pietkiewicza; „Wspólnota wokół Prawa” ks. W. Pikora; „Kościół – wspólnota założona przez Chrystusa” (Mt 16, 13-23) ks. M. Rosika; „Dobry Pasterz gromadzi swój Kościół (J 10, 1-21)” ks. J. Klinkowskiego; „Kościół – domem zbawienia” (Łk 19, 1-10); „Uczniowie, apostołowie, przyjaciele i bracia Jezusa” ks. S. Stasiaka. Numer wieńczy przykładowa prezentacja specjalistycznej formy apostolatu biblijnego – kręgu biblijnego „We wspólnocie zbudowanej na opoce – Piotrze” (Mt 16, 13-20) ks. P. Łabudy.

nr 5 (2013)

Kolejny, 5 numer „Przeglądu Biblijnego”²⁵ zawierał tradycyjne już działy: Liturgia Słowa, Słowo Boże we wspólnocie Kościoła, Katechezy, Tydzień Biblijny w parafii. W materiałach liturgicznych znalazły się komentarze i modlitwy wiernych opracowane przez ks. W. Borka wraz z diakonami MSD w Opolu oraz homilie biblijne związane z Rokiem Wiary na poszczególne dni V Tygodnia Biblijnego: „Słowo Boże – źródło mocy świadka Jezusa” ks. M. Kowalskiego; „Wierzyć – wejść w tajemnicę Jezusa” ks. C. Korca; „Świadek prawdy” ks. M. Zielińskiego; „Czym jest wiara?” ks. R. B. Sieronii; „Trudności i szanse nowej ewangelizacji” ks. M. Bednarskiego; „Jaka wiara, takie głoszenie Ewangelii!” ks. M. Gęsikowskiego; „Dary Jezusa dla człowieka naszych czasów” ks. J. Kucharskiego.

W części drugiej „Słowo Boże we wspólnocie Kościoła” pojawił się scenariusz celebracji Słowa Bożego z intronizacją Biblii „Słowo Boże fundamentem wiary” autorstwa ks. S. Harężgi oraz propozycja *Lectio Divina* – modlitewnego czytania Pisma Świętego „Uwierz, choć nie widzisz!” ks. M. Warownego z Tulonu we Francji.

Umieszczone w trzeciej części „Przeglądu Biblijnego” konspekty katechez zostały napisane w kluczu narracyjnej katechezy biblijnej, której teorię i praktykę przybliżyła w swoich publikacjach ks. prof. W. Pikor z KUL, moderator Działy Biblijnego w diecezji pelplińskiej. Opracowane pod redakcją tego biblisty katechezy ukazały się drukiem w Wydawnictwie św. Wojciecha (*Drogi wiary według św. Łukasza*, Poznań 2012, ss. 216). Materiały te mogą stanowić punkt wyjścia do pracy z uczniami starszych klas szkoły podstawowej, jak również z młodzieżą ponadgimnazjalną czy też osobami zainteresowanymi ubiblijnieniem swojej wiary²⁶. Wśród katechez zaprezentowano jednostki: „Wiara zwyciężająca pokusy” (Łk 4, 1-13) ks. Ł. Simińskiego; „Wiara jako zaufanie Bogu” (Łk 5, 1-11) ks. W. Pikora;

25 Zespół redakcyjny numeru 5 tworzyli: ks. W. Borek, ks. S. Harężga, s. E. Klich, ks. C. Korzec, ks. M. Kowalski (zastępca redaktora naczelnego), ks. P. Łabuda, ks. A. Malina, ks. W. Pikor, ks. P. Podeszwa, ks. R. B. Sieroń, ks. T. Siuda, ks. S. Stasiak (zastępca redaktora naczelnego), ks. G. Szamocki, J. Waszkowiak OFM, ks. W. Węgrzyniak, ks. H. Witczyk (redaktor naczelnny), ks. M. Wróbel, ks. M. Zieliński.

26 „Przegląd Biblijny” 5 (2013), s. 73.

„Wierzyć w Boga Ojca” (Łk 11, 1-4) ks. W. Pikora; „Pomoc potrzebującym płynąca z wiary” (Łk 13, 10-17) ks. D. Kajfasza; „Wiara wymagająca” (Łk 13, 22-30) ks. Ł. Wisieckiego; a także ks. W. Pikora: „Wiara mówiąca przez ciało” (Łk 18, 9-14); „Wiara Piotra powstającego z upadku” (Łk 22, 31-34.54-62); „Droga do Emaus drogą do wiary” (Łk 24, 13-35); „Wiara w Zmartwychwstałego prowadząca do świadectwa” (Łk 24, 36-53)”.

Tradycyjnie również w ostatniej części periodyku „Tydzień Biblijny w parafii” znalazły się propozycje lektury biblijno-duchowej dedykowanej Rokowi Wiary: „Abraham uwierzył i Pan poczytał mu to za zasługę” (Rdz 15,6) ks. R. Pietkiewicza; „Trud wiary proroków wobec milczenia Boga” ks. W. Pikora; „Wiara rodzi się ze słuchania” (Rz 10,17) ks. P. Łabudy; „Wy jesteście solą dla ziemi. (Mt 5,13). Wiara rodzi się z przykładu” ks. M. Rosika; „Wezwani, by głosić światu imię Pana” ks. P. Kota; „Słowo Boga, które budzi wiarę” ks. T. Siudy. Numer zamyka tekst „kręgu biblijnego” autorstwa ks. M. Basiuka „Być solą ziemi (Mt 5, 13-16). Zadania ucznia Chrystusa”.

c) ogólnopolskie Niedziele i Tygodnie Biblijne

Specyficzną formą promocji nowych form apostołatu biblijnego, służącym doskonaleniu zawodowemu nauczycieli i duszpasterzy w zakresie biblistyki były organizowane przez Dzieło Biblijne ogólnopolskie Niedziele i Tygodnie Biblijne. Towarzyszyły im kampanie medialne w katolickich tygodnikach opinii, rozgłośniach radiowych, w Telewizji Trwam.

W dniach 26 kwietnia – 2 maja 2009 r. Dzieło Biblijne zorganizowało **Pierwszy Tydzień Biblijny** w niemal wszystkich diecezjach. Wpisywał się on w obchodzony Rok św. Pawła i towarzyszyły mu słowa Apostoła Narodów: „Dla mnie żyć – to Chrystus” (Flp 1,21). Kontekstem Tygodnia był również Synod Biskupów poświęcony Słowu Bożemu w życiu i misji Kościoła²⁷. W odpowiedzi na prośbę przewodniczącego i moderatorów diecezjalnych KEP w dniu 8 marca 2010 r. zdecydowała o ustanowieniu trzeciej niedzieli wielkanocnej Niedzielą Biblijną, rozpoczynającą ogólnopolski Tydzień Biblijny.

Drugi Tydzień Biblijny obchodzony był między 18 – 24 kwietnia 2010 r. pod hasłem: „Patrzmy na Jezusa – miłosiernego i wiarygodnego Arcykapłana”. Wpisywał się w przeżywany wtedy w Kościele Rok Kapłański. Hasło II Tygodnia było syntezą dwóch wersów z Listu do Hebrajczyków, w którym Pascha Chrystusa ukazana jest jako Ofiara usuwająca grzech świata, a składający ją Jezus jako jedyny i wieczny Arcykapłan nowego Przymierza – jedyny Pośrednik między Bogiem i ludźmi, między niebem a ziemią (synteza chrześcijaństwa). Materiały przygotowane przez Dzieło Biblijne na II Tydzień Biblijny objęły:

a) „Przegląd Biblijny”. Biuletyn Dzieła Biblijnego nr 2 (2010) wraz z płytą CD – omówiony w innej części artykułu;

²⁷ Podsumowaniem prac Synodu jest najważniejszy współczesny dokument biblijny Kościoła katolickiego, jak również pontyfikatu Benedykta XVI - adhortacja apostołska *Verbum Domini* z 30 września 2010 r.

- b) książka „Jak powstało Pismo Święte? Historia tekstu Biblii” oraz 94 minutowy film na płycie DVD będący wizualizacją książki. Zawierają one 48 jednostek do wykorzystania w ramach odrębnych spotkań lub lekcji. „Dzieło to powstało w środowisku Kościoła Pelplińskiego (redaktor ks. W. Pikor – przypis RBS) i jest owocem rocznej, żmudnej pracy zespołu biblistów i studentów. Można sądzić, że będzie to zachęta także dla innych środowisk, aby szukać nowych form przybliżania Pisma Świętego dzieciom i młodzieży”²⁸;
- c) okolicznościowy plakat promujący II Niedzielę i Tydzień Biblijny.

Trzeci Tydzień Biblijny obchodzony był w dniach 8 – 14 maja 2011 r. Jego hasło: „Mów, o Panie, Twój Kościół Cię słucha” pochodziło z posynodalnej adhortacji apostołskiej *Verbum Domini*. Jedną z pierwszych decyzji papieża Benedykta XVI było zwołanie synodu biskupów, który obradował w Watykanie w dniach od 5 do 26 października 2008 r. na temat „Słowo Boże w życiu i misji Kościoła”. Całe bogactwo refleksji nad Słowem Bożym oraz liczne wnioski pastoralne, jakie zostały przedstawione na tym synodzie, Benedykt XVI udostępnił całemu ludowi Bożemu. Synod zachęcał do szczególnego zaangażowania duszpasterskiego, by ukazywać centralne miejsce słowa Bożego w życiu Kościoła zalecając intensywniejsze „duszpasterstwo biblijne” nie jako „jedną z form duszpasterstwa”, lecz jako biblijną animację całego duszpasterstwa” (*Verbum Domini* 73).

Największą inicjatywą roku 2011, którą Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II uczciło swego błogosławionego Patrona oraz piątą rocznicę swego powstania był Pierwszy Kongres Biblijny. Miał on miejsce w Warszawie w dniach 28 – 30 października 2011 r. i odbywał się pod hasłem „Biblia kodem kulturowym Europy”. Referaty sesji naukowej, która przebiegała w pierwszym dniu Kongresu na warszawskim UKSW zostały wydrukowane w formie książkowej w serii „Analecta Biblica Lublinensia”, wydawanej przez Instytut Nauk Biblijnych KUL.

Gościem specjalnym Kongresu był kard. Gianfranco Ravasi, światowej sławy biblista, przewodniczący Papieskiej Rady ds. Kultury, znany milionom czytelników ponad 40 swoich książek, które na przestrzeni ostatnich dwudziestu lat zostały opublikowane w języku polskim. Oryginalną pamiątką kongresową było przygotowanie kilkunastu stronicowego ilustrowanego folderu z dwoma, najważniejszymi wykładami Pierwszego Kongresu Dzieła Biblijnego. W przedłożeniu „Animacja biblijna życia Kościoła” kard. G. Ravasi ukazał wielkość Słowa Bożego, niosącego w sobie moc Boga i objawiającego sens Jego miłującej człowieka obecności. Drugi opublikowany, szczególny wykład „Jan Paweł II – papież z Galilei” abpa M. Mokrzyckiego, metropolity lwowskiego, długoletniego sekretarza osobistego Jana Pawła II ukazał, jak Pismo Święte najpierw inspirowało całą działalność literacką Karola Wojtyły, a następnie było duszą orędzia, które błogosławiony Papież kierował do Kościoła i świata²⁹. Podczas Kongresu

28 M. Gołębiowski, *Radość celebracji Słowa Bożego – wstęp*, „Przegląd Biblijny”, nr 2 (2010), s. 8.

29 Tekst tego wystąpienia, bogaty źródłowo i piękny w formie można szczególnie rekomendować dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych i studentów, choćby w ramach wykładu „Biblia – istota i rola w kulturze” bądź „Biblia w kulturze świata”.

przewodniczący Dzieła Biblijnego ks. prof. H. Witczyk zaprezentował *Nowy Leksykon Biblijny* (Herder - Jedność, Kielce 2011) – opracowany przez wybitnych biblistów z całego świata, w oparciu o najnowsze wyniki badań naukowych – przedstawia wyczerpujące informacje na temat wszystkich zagadnień biblijnych. Zawiera ponad 5000 haseł, które opisują miejsca, osoby i rzeczy wymienione w Biblii i istotne dla jej zrozumienia. Leksykon zawiera ponadto przeszło 100 obszernych artykułów tematycznych z zakresu teologii biblijnej dostarczających cennej wiedzy, pozwalającej zgłębić orędzie ksiąg biblijnych. Fachowe teksty napisane przystępnym językiem uboga wiele kolorowych ilustracji, a liczne mapy, ryciny i infografiki unaoczniają czytelnikowi położenie ważnych miejsc, regionów i obiektów³⁰.

Materiały przygotowane przez Dzieło Biblijne na III Tydzień Biblijny objęły³¹:

- a) „Przegląd Biblijny”. Biuletyn Dzieła Biblijnego nr 3 (2011) wraz z płytą CD – omówiony w innej części artykułu;
- b) płyta CD dołączona do numeru 3, zawierała – oprócz prezentacji multimedialnych i „Drogi światła” kompletny program dziewięciu semestrów Uniwersytetu Biblijnego dla Dzieci, który działa od 2006 r. przy lubelskiej parafii św. Józefa;
- c) okolicznościowy plakat promocyjny.

Czwarty Tydzień Biblijny – zorganizowano go w dniach od 22 do 28 kwietnia 2012 r. Był przeżywany pod hasłem: „Kościół domem budowanym przez miłość”. Przygotowane na te wydarzenia przez moderatorów Dzieła Biblijnego materiały duszpasterskie zwracały szczególną uwagę na miłość – najważniejszy dynamizm, dzięki któremu wspólnota, jaką jest parafia, diecezja, Kościół rzeczywiście staje się każdego dnia coraz bardziej domem – rodziną.

Materiały przygotowane przez DB na IV Tydzień Biblijny objęły:

- a) „Przegląd Biblijny”. Biuletyn Dzieła Biblijnego nr 4 (2012) wraz z płytą CD – omówiony w innej części artykułu;
- b) Film z uroczystej sesji z udziałem kard. Gianfranco Ravasio podczas Kongresu Biblijnego (Warszawa, 28 – 30 października 2011 r.);
- c) Prezentacje do spotkań w parafii: Wspólnota krwi (od Abrahama do Jakuba); Wspólnota wokół Prawa; Kościół – wspólnota założona przez Chrystusa (Mt 16, 13-23); Kościół – domem zbawienia (Łk 19, 1-10);
- d) „Przegląd Biblijny” nr 4;
- e) Okolicznościowy plakat promocyjny IV Tygodnia Biblijnego;
- f) Folder pamiątkowy Pierwszego Kongresu Biblijnego.

³⁰ *Nowy Leksykon Biblijny*, folder pamiątkowy Pierwszego Kongresu Biblijnego, s. 13.

³¹ W zespole redakcyjnym numeru 3 znaleźli się podobnie jak w numerze poprzednim: ks. W. Borek, ks. S. Haręzga, s. E. Klich, ks. C. Korzec, ks. M. Kowalski (zastępca redaktora naczelnego), ks. P. Łabuda, ks. A. Malina, ks. W. Pikor, ks. P. Podeszwa, ks. R. B. Sieroń, ks. T. Siuda, ks. S. Stasiak (zastępca redaktora naczelnego), Ks. G. Szamocki, J. Waszkowiak OFM, ks. W. Węgrzyniak, ks. H. Witczyk (redaktor naczelny), ks. M. Wróbel, ks. M. Zieliński.

Piąty Tydzień Biblijny, organizowany pod hasłem „Ja wierzę, Panie, że Ty jesteś Mesjaszem, Synem Bożym” (J 11,27) odbył się w dniach 14 – 20 kwietnia 2013 r. Zgodnie z przyjętą regułą hasło Tygodnia nawiązywało do tematu roku duszpasterskiego w Polsce i do przeżywanego w Kościele powszechnym Roku Wiary. Wiara jest drogą, którą człowiek kroczy nie tylko w Tygodniu Biblijnym, ale każdego dnia, tygodnia, miesiąca i roku swojego ziemskiego życia. Odpowiadając na wezwanie Ojca świętego Benedykta XVI, który ogłosił Rok Wiary jako czas wnikania w misterium Boga objawiającego się w Jezusie Chrystusie, Dzieło Biblijne w Polsce przygotowało coroczne materiały tematyczne:

- a) „Przegląd Biblijny”. Biuletyn Dzieła Biblijnego nr 5 (2013) wraz z płytą CD – omówiony w innej części artykułu;
- b) Płyta DVD z nagraniem inauguracji Telewizyjnego Uniwersytetu Biblijnego oraz trzema wykładami pierwszego semestru;
- c) Okolicznościowy plakat promocyjny V Tygodnia Biblijnego.

d) Telewizyjny Uniwersytet Biblijnych

Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II prowadzi swoją działalność nie tylko poprzez specjalistyczne, naukowe i popularno-naukowe publikacje, organizowanie kursów formacji biblijnej, sympozjów i konferencji naukowych, ale także za pośrednictwem programów biblijnych, nadawanych głównie w Radio Maryja i w Telewizji Trwam. Dzieło Biblijne podjęło trud prowadzenia wykładów z Pisma Świętego w ramach Telewizyjnego Uniwersytetu Biblijnego. W dniu 29 września 2012 r. w Kielcach kard. Gianfranco Ravasi – przewodniczący Papieskiej Rady ds. Kultury otworzył działalność Uniwersytetu uroczystą Eucharystią. W homilii o Słowie Życia – zmartwychwstałym Jezusie, obecnym w słowach Pisma Świętego, a zarazem pukającym do naszych serc i sumień, apelował, abyśmy Go przyjęli, słuchali i miłowali. Kard. Ravasi spełnił także prośbę polskich biblistów, aby być Wielkim Kanclerzem Telewizyjnego Uniwersytetu Biblijnego prowadzonego przez Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II w Telewizji Trwam. Większość wykładów Uniwersytetu prowadzonych jest na żywo i z telefonicznym udziałem widzów. Ważnym wsparciem dla wykładowców i realizatorów tego programu są świadectwa osób świeckich, a zwłaszcza kapłanów, którzy znajdują w nim cenne informacje i wskazówki dla własnej pracy katechetycznej i duszpasterskiej. Lepsza dostępność TV Trwam w polskich domach od 2014 r. pozwoli również z wielokrotnością dostęp do tej nowej formy ewangelizacji z wykorzystaniem najnowszych technik medialnych i multimedialnych.

Zakończenie

Zarówno akty prawne, stanowione przez państwo, jak i przez Kościół w Polsce

wymagają doskonalenia zawodowego nauczycieli religii. Wszyscy nauczyciele zatrudnieni w szkołach oraz innych placówkach opiekuńczo-wychowawczych mają wykazać się stopniem zawodowym magistra, a dla nauczania katechezy magistra teologii. Osoby duchowne – księża diecezjalni, zakonni, osoby życia konsekrowanego zobowiązani są do formacji permanentnej, tak intelektualnej, jak i duchowej (formacja neoprezbiterów, egzamin wikariuszowski, egzamin proboszczowski, diecezjalne dni formacyjne duchowieństwa, coroczne ćwiczenia rekolekcyjne, zyskiwanie kolejnych stopni naukowych). W doskonaleniu zawodowym i formacji z teologii istotne miejsce zajmuje podnoszenie swoich kwalifikacji z biblistyki (szczególnie teologii biblijnej, proforystyki pastoralnej, duchowości biblijnej). Najnowszy dokument o tematyce biblijnej Kościoła katolickiego – adhortacja *Verbum Domini* przypomni, iż nie powinno się zaniedbywać nauczania religii, starannie kształcąc wykładowców tego przedmiotu. „To nauczanie winno sprzyjać poznawaniu Pisma Świętego, przewyższając dawne i nowe uprzedzenia i starając się przekazać jego prawdę” (VD 111).

W te działania wpisuje się aktywna, wieloobszarowa działalność Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II w Polsce. Moderatorzy diecezjalni Dzieła, pod przewodnictwem ks. prof. Henryka Witczyka, korzystając ze wsparcia pasterzy Kościoła katolickiego w Polsce oraz potencjału naukowo-dydaktycznego Instytutu Nauk Biblijnych KUL, a także innych polskich ośrodków teologicznych i biblijnych w obecnej dekadzie podjęli udaną próbę „żywego upamiętnienia” postaci Jana Pawła II – jakże dobitnie nawołującego w swoim wielkim pontyfikacie do życia Słowem Bożym w codziennych, trudnych uwarunkowaniach XXI wieku. Opisane nowe formy aktywności duszpasterstwa biblijnego, proponowane przez Dzieło Biblijne są łatwo dostępne poprzez wykorzystanie nowych technologii informatycznych (platforma internetowa), mass-mediów (ogólnopolskie i globalne radio i telewizja), ogólnodostępnych, cyklicznych materiałów drukowanych. Przeczy to również domniemanym faktom środowisk liberalno-lewicowych zarzucającym katechezie szkolnej i parafialnej niedowład merytoryczny i metodologiczny.

Bibliografia

1. Benedykt XVI, *Adhortacja apostolska Verbum Domini. O Słowie Bożym w życiu i myśli Kościoła*, Wydawnictwo M, Kraków 2010.
2. Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II, Instytut Nauk Biblijnych KUL, *Folder pamiątkowy Pierwszego Kongresu Biblijnego pod hasłem Biblia kodem kulturowym Europy*, Warszawa – Toruń, 28 - 30 października 2011, ss. 15.
3. *Katolicyzm A - Z*, praca zbiorowa pod red. Z. Pawlaka, Księgarnia Św. Wojciecha, Poznań 1982.
4. Kupisiewicz Cz. i M., *Słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.
5. Langkammer H., *Mały słownik biblijny*, Wydawnictwo św. Antoniego, Wrocław 2006.
6. Łobocki M., *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych*, Impuls, Kraków 2009.
7. Metzger B. M., M. D. Coogan (red. naukowa), *Słownik wiedzy biblijnej*, konsultacja wydania polskiego W. Chrostowski, Vocatio, Warszawa 1999.
8. *Nowy Leksykon Biblijny*, red. F. Kogler, R. Egger-Wenzel, M. Ernst (red. nacz. wydania polskiego H. Witczyk), Jedność - Herder, Kielce 2011.
9. Proch U., *Dizionario dei termini biblico-teologici*, Elle Di Ci Editrice, Leumann – Torino 1994.
10. „Przegląd Biblijny”. Biuletyn Dzieła Biblijnego, Pierwszy Tydzień Biblijny – materiały, red. nacz. H. Witczyk, Lublin, nr 1 (2009), ss. 63.
11. „Przegląd Biblijny”. Biuletyn Dzieła Biblijnego, Drugi Tydzień Biblijny – materiały, red. nacz. H. Witczyk, Lublin, nr 2 (2010), ss. 176.
12. „Przegląd Biblijny”. Biuletyn Dzieła Biblijnego, Trzeci Tydzień Biblijny – materiały, red. nacz. H. Witczyk, Lublin, nr 3 (2011), ss. 176.
13. „Przegląd Biblijny”. Biuletyn Dzieła Biblijnego, Czwarty Tydzień Biblijny – materiały, red. nacz. H. Witczyk, Lublin, nr 4 (2012), ss. 158.
14. „Przegląd Biblijny”. Biuletyn Dzieła Biblijnego, Piąty Tydzień Biblijny – materiały, red. nacz. H. Witczyk, Lublin, nr 5 (2013), ss. 176.
15. Serrano G. F., Schökel L. A., *Dizionario della scienza biblica*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2002.
16. Sieroń R. B., *Biblia – istota i rola w kulturze. Wstęp do Pisma Świętego nie tylko dla teologów*, Stalowa Wola 2014 (mps).
17. Szlaga J. B. (red.), *Wstęp ogólny do Pisma Świętego*, Pallottinum, Poznań - Warszawa 1986.
18. Witczyk H., *Wkład biblistów polskich w posoborowe studium Pisma Świętego*, „Zeszyty Naukowe Stowarzyszenia Biblistów Polskich” nr 10, Warszawa 2013, s. 321-344.